

De wolf in Nederland

tussen wens en werkelijkheid

De wolf in Nederland

Tussen wens en werkelijkheid

Paul van Otterloo

2026

Schrijver: Paul van Otterloo
Coverontwerp: Paul van Otterloo
ISBN: 9789465383712
© Paul van Otterloo

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
Intro	5
Inleiding	7
Waarom dit boek.....	9
De terugkeer van de wolf	13
Hoe het wolvendebat ontspoorde	17
Nederland: rijk aan natuur, arm aan wildernis.....	21
Het cultuurlandschap als leefruimte	25
Wat een wolf nodig heeft.....	29
Territoria, ruimte en botsende claims.....	33
Groei, zwervers en druk op het systeem	37
De grens tussen wolf en mens	41
Ecologisch nut: mythe en werkelijkheid	45
Predatie, gedrag en leren	49
De escalatieladder	55
De wolf en recreatie	59
Schade aan vee: cijfers, realiteit en emotie	65
Rasters: mogelijkheden en grenzen	69
Kuddebeschermingshonden in Nederland	73
Leven aan de rand van een wolvengebied	77
Veiligheid, angst en dagelijkse aanpassing.....	81
Draagvlak: wanneer acceptatie verdwijnt.....	85
Ideologie, ngo's en ecoïsme	89

De wolf, media en beeldvorming	93
Politiek, beleid en bestuurlijke verlamming	99
De gunstige staat van instandhouding (SVI)	103
Handhaving, verantwoordelijkheid en het ontbreken van beleid	107
Europa, wetgeving en de ruimte die er wel is	113
Wat gebeurt er zonder beheer?	117
Hoe realistisch wolvenbeheer eruit kan zien	121
Grenzen stellen zonder de wolf te verliezen	125
De toekomst van de wolf in Nederland	129
Feiten, cijfers en trends	133
Een empirische <i>nuchterheid</i>	133
<i>Groei laat zich niet wegdebatteren</i>	134
<i>Schade volgt niet alleen roedels</i>	136
<i>Niet alleen schapen</i>	138
<i>Rasters: effect, maar geen zekerheid</i>	139
<i>Verkeer als stille indicator</i>	140
<i>Wat deze cijfers samen vertellen</i>	141
<i>Waarom cijfers niet genoeg zijn</i>	141
<i>Afsluitend</i>	142
Slotwoord	143
Bronnen	147

Intro

*Upon the Lowland fields, the grey wolf boldly strays,
Where dikes and fields protect their humble, measured ways.
No ancient wilds, in patterned lands of men,
Now echoes once again the wandering wild wolves' den.*

*Here farmers rise at dawn, with dread and guarded mind,
For toil and livelihood lie in these fields intertwined.
And shepherds keep their flocks by moonlight's gentle grace,
While townsfolk dream of wildness, in that place.*

*Yet mark thee well: this tightly woven ground,
By mortal hand in every furrow bound,
Hath not the room nor freedom, to restore.
The roaming reign of beasts, that hail from days of yore.*

*For lo, in these our times, the truth is plain to see:
No boundless woods, not wild, unfettered, free.
The land is carved with hedge and road and plow,
And every field bears human footprints now.*

*Thus, must we learn—though hearts may long for old—
That modern realms no place for fables hold.
The wolf may walk, yet cannot freely reign.
Within a world so mastered by man's measured chain.*

Jeannette

Inleiding

Het begint bij Jeannette

Zij was, eerder dan ik, zich bewust van wat er op ons afkwam. Waar ik nog observeerde, analyseerde en wikte, zag zij, toen de eerste wolf voet op Nederlandse bodem zette in 2015, al de contouren van een ontwikkeling die niet vanzelf goed zou aflopen. Met scherpte, nieuwsgierigheid en een groot analytisch vermogen legde ze verbanden, stelde vragen en bleef zij doorgraven waar anderen stopten. Ze inspireerde mij.

Samen hebben we jarenlang gelezen, onderzocht, vergeleken, gecontroleerd en steeds opnieuw nagedacht. Dit deden wij niet vanuit een vooropgezet plan, maar uit de behoefte om echt te begrijpen wat er gebeurt wanneer een groot roofdier terugkeert in een dichtbevolkt cultuurlandschap. Daarnaast beheren we samen een Facebookgroep met dezelfde naam als dit boek. De vele discussies, uiteenlopende standpunten en verschillende houdingen van andere mensen hebben onze blik op de maatschappelijke en sociologische realiteit verbreed. Juist deze aspecten blijken in het debat over de wolf in Nederland vaak belangrijker dan de vermeende ecologische mechanismen die het begrip van veel mensen sturen of beperken.

Jeannette is voor mij een encyclopedie, een klankbord en een constante intellectuele spiegel. Zij stelt de vragen die ertoe doen, prikt door gemakzucht heen en dwingt tot precisie. Veel van de inzichten die in dit boek zijn verwoord, zijn ontstaan in gesprekken aan de keukentafel, tijdens wandelingen, in lange discussies waarin niets werd aangenomen zonder onderbouwing.

Zonder haar was dit boek er nooit geweest.

Niet op deze manier.

Niet met deze diepgang.

Niet met deze scherppte.

Haar bijdrage is grotendeels onzichtbaar gebleven, maar essentieel voor alles wat hier is opgeschreven. Daarom eer ik haar door dit boek te laten beginnen met een tekst van haar hand – niet als versiering, maar als fundament.

Dit boek staat geschreven op haar schouders

Paul van Otterloo, Alteveer 2026

Waarom dit boek

Dit boek is geen wetenschappelijke publicatie, maar een empirisch onderbouwde analyse vanuit praktijkervaring, beleid en ecologische literatuur.

Dit boek is niet geschreven uit verontwaardiging, en ook niet uit romantiek. Het is geschreven uit betrokkenheid en vooral uit noodzaak.

Ik werk al bijna veertig jaar in en met natuur en landschap. Niet vanaf de zijlijn, maar midden in het veld. In bossen, heidegebieden, beekdalen en landbouwlandschappen – precies daar waar natuur en mens elkaar raken. Mijn eerste baan in 1985 was griendwerker in de Ooijpolder. Ik heb mijn hele werkzame leven doorgebracht in het Nederlandse cultuurlandschap: het landschap dat we vaak natuur noemen, maar dat in werkelijkheid door mensen is gevormd, ingericht en onderhouden.

In de jaren negentig was ik als medewerker van Staatsbosbeheer betrokken bij projecten die toen ook fel bediscussieerd werden: de succesvolle herintroductie van de bever in de Biesbosch in de jaren 90 vorige eeuw. Ik tref de bever nu op 200 meter van mijn huis in de kop van Drenthe aan, de terugkeer van de raaf, het werken met grote grazers zoals de Przewalskipaarden in de Ooijpolder. Soorten die (opnieuw) hun plek moesten

vinden in een landschap dat niet meer “wild” was, maar wel ruimte bood – mits er goed werd nagedacht over beheer, draagvlak en grenzen.

Ik heb de drama's, maar ook de maatschappelijke verontwaardiging gezien. Bijvoorbeeld in de Amsterdamse Waterleidingduinen en de Oostvaardersplassen, waar vele duizenden dieren opgeofferd werden aan ideologische wensnatuur en activistische obstructie.

Die discussies herken ik nu weer. Alleen is de schaal anders. En de impact is groter, want het gebeurt waar we wonen en niet in natuurgebieden; het raakt ons direct.

Tegenwoordig ben ik boomtechnisch adviseur (European Tree Technician – ETT) met mijn eigen adviesbureau en ik woon zelf in Noord-Drenthe, in een gebied waar de wolf zich inmiddels nadrukkelijk aandient. Niet dagelijks zichtbaar, maar wel voelbaar. In gesprekken. In onrust. Maar ook vele incidenten met hobby en landbouw dieren en met wolven in dorpen en bij schoolpleinen zoals begin januari 2026 in Ruinen en Zeijen. Het is zichtbaar in keuzes die mensen moeten maken over hun dieren, hun gedrag, hun omgeving. Ik ben niet alleen adviseur of waarnemer, ik ben ook hobbydierhouder. Mijn paarden zijn als mijn kinderen, mijn oudste paard is al 35 jaar onder mijn zorg. Ik weet wat het betekent als een abstract debat ineens persoonlijk wordt.

Dat maakt mijn positie soms ongemakkelijk – maar juist daarom noodzakelijk.

Ik ben niet tegen de wolf.
Ik ben ook niet “voor een wolf zonder kaders”.
Ik ben voor realisme.

Wat me in het huidige debat steeds meer opvalt, is hoe snel mensen tegenover elkaar komen te staan. Wie vragen stelt bij onbeheerde groei, wordt weggezet als angstig of anti-natuur. Wie wijst op ecologie, wordt beschuldigd van naïviteit of ideologie. Daartussen zit een grote groep mensen die vooral probeert te begrijpen wat er gebeurt – en die nauwelijks wordt bediend. Ik ga die behoefte proberen te beantwoorden.

Dit boek is geschreven voor de grote groep mensen die nog geen stelling hebben genomen en graag meer willen weten over dit mooi dier in ons landschap.

Voor mensen die niet dagelijks met wolven bezig zijn, maar merken dat het onderwerp steeds vaker opduikt.

Voor mensen die geen uitgesproken kamp kiezen, maar wel willen weten hoe het zit.

Voor burgers, bestuurders en volksvertegenwoordigers die verder willen kijken dan slogans en incidenten.

Hoewel ik geen wetenschapper of activist ben, heb ik uitgebreide kennis van het landschap, de geschiedenis en de ecologie en veel ervaring met natuurbeheer. Bovendien weet ik hoe het voelt om te wonen in gebied waar de wolf steeds meer impact heeft.

Ik voel empathie voor de bewoners in wolvengebieden, die hun leven soms fors moeten aanpassen, grote investeringen doen en zich zorgen maken over hun dieren en soms hun kinderen. Incidenten waarbij kinderen betrokken zijn, zoals het bekende incident met een 6-jarig jongetje in Austerlitz zomer 2025, hebben aantoonbaar een sterk effect op draagvlak.

De wolf is geen mythe Maar Nederland is ook geen wildernis

Tussen die twee werkelijkheden ligt de kern van dit boek.

Niet om te overtuigen, maar om inzicht te geven.

Niet om angst te zaaien, maar om naïviteit te doorbreken.

Niet om te polariseren, maar om ruimte te maken voor een volwassen gesprek.

Dit boek gaat over de wolf in Nederland.

Maar uiteindelijk gaat het over onszelf:

hoe we omgaan met natuur, verantwoordelijkheid en elkaar, in een land dat al lang vol is.

Tussen wens en werkelijkheid

De terugkeer van de wolf

De wolf kwam niet met een aankondiging. Geen officiële datum, geen lintje, geen maatschappelijk gesprek vooraf. Hij was er gewoon ineens weer.

In 2015 werd in Nederland, voor het eerst na ruim een eeuw, een zwervende wolf genetisch bevestigd. Een enkele passant, afkomstig uit Duitsland. Voor veel mensen bleef het abstract: een berichtje in de krant, een voetnoot in het natuurjournaal. Iets wat “misschien ooit” betekenis zou krijgen, maar vooral ver weg leek.

Dat veranderde snel

Vanaf 2018 vestigde zich de eerste roedel op de Veluwe. Niet tijdelijk, maar blijvend. Welpen werden geboren. Territoriumgedrag werd zichtbaar. En daarmee was de wolf geen passant meer, maar een structurele factor in het Nederlandse landschap.

Biologisch gezien is die terugkeer niet verrassend. Wolfenpopulaties in Duitsland, Polen en verder oostelijk deden het goed. Jonge wolven kunnen honderden kilometers zwerven, op zoek naar een eigen gebied. Nederland ligt niet buiten dat bereik. Integendeel: het ligt precies op de route.

Wat vaak vergeten wordt, is dat wolven geen grenzen kennen zoals wij die tekenen. Geen provinciegrenzen.

Geen landsgrenzen. Geen Natura2000 lijnen op een kaart. Een wolf volgt dekking, rust, voedsel en kansen. En die waren er – ook in Nederland.

De omstandigheden waren zelfs gunstig. Hoge aantallen hoefdieren, relatief weinig directe vervolging, veel bosranden, rustige nachtelijke landschappen en een juridische bescherming die stevig was verankerd voordat de eerste roedels zich vestigden. In ecologische zin was Nederland geen leeg gebied, maar wel een open gebied.

Toch ging het debat vanaf het begin scheef

De terugkeer van de wolf werd al snel geframed als een succesverhaal van natuurherstel. Alsof het dier “terugkeerde” naar een landschap dat nog hetzelfde was als in de negentiende eeuw. Maar Nederland van nu is niet het Nederland waar de wolf ooit verdween. Dat land bestaat niet meer.

De wolf verdween destijds niet alleen door jacht, maar vooral door ruimteverlies. Bossen werden gekapt, heide ontgonnen, dorpen uitgebreid, wegen aangelegd. Wat overbleef was een landschap waarin een groot territoriaal roofdier geen plek meer had. Die realiteit is niet fundamenteel veranderd – het landschap is alleen anders en heel veel voller ingericht.

En toch werd die context nauwelijks benoemd

In beleidsstukken ging het vooral over ecologische geschiktheid. Over prooidieren. Over verbindingszones. Over draagkracht in theoretische zin. Wat ontbrak, was een gelijkwaardige aandacht voor de maatschappelijke inpassing: veiligheid, schade, leefbaarheid, recreatie, emotionele impact en bestuurlijke grenzen.